

Seminární práce z Křesťanství II

Nové křesťanské skupiny III – Letniční a charismatické hnutí

Vypracovala: Šárka Vondráčková
UČO: 146878
Školní rok: 2004/2005

Co jsou to letniční a charismatická hnutí?

V literatuře často dochází k záměně pojmů letniční a charismatický, což může poukazovat na vzájemnou příbuznost těchto proudů. Jestliže letniční hnutí spadá do protestantského prostředí, charismatické hnutí je jakousi jeho obměnou a reakcí na něj v rámci katolicismu.

Název letniční hnutí pochází od svatodušních svátků neboli *Letnic* (tj. letních svátků, výraz pochází ze staročestiny, označení svatodušní svátky uvádí Jungmann podle Dobrovského).¹ Hod Boží svatodušní je svátek slavený padesátý den (řecky *pentékosté* – odtud též *pentekostální hnutí*) po Velikonocích jako připomínka seslání Ducha svatého na apoštoly, shromážděné ve večeradle v Jeruzalémě (Sk 2,4). Ti zde slavili původně židovský svátek *šavu'ot* (svátek týdnů), připomínající předání desek Zákona Mojžíšovi na hoře Sinaj. Seslání Ducha svatého posvěcuje církev jako nový Boží lid a zahajuje jeho misionářské šíření.²

Charismatické hnutí má svůj název od pojmu *charisma* (z řeckého *charit* – milost, dar). *Charisma* je Bohem udělený nadpřirozený dar, daný věřícímu pro naplnění poslání služby v církvi a pro církev. Svatý Pavel napsal čtyři výčty charisimat se zhruba dvaceti různými schopnostmi, mezi něž patří glosolálie, konání zázraků, prorokování atd. Posuzovat pravost charismatu náleží církevnímu úřadu.³ Charismatici a letniční věří, že Dary Ducha svatého nesloužily pouze k vybudování církve v jejích počátcích, a tudíž že z ní během 4. století nevmizely, nýbrž se objevují stále a potvrzují křest v Duchu svatém.

¹ Nicole Lemaítrová, Marie-Thérèse Quinsonová, Véronique Sotová, *Slovník křesťanské kultury*, Praha: Garamond 2002, str. 340.

² Piero Petrosillo, *Křesťanství od A do Z*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1998, str. 113.

³ Tamtéž, str. 69.

Rozdělení charismat⁴

- 1) **Dary řeči**
 - a) *apoštolství* – původně dáno dvanácti Ježíšovým učedníkům, později i Pavlovi a dalším misionářům, funkcí tohoto daru je hlásat evangelium nevěřícím
 - b) *proroctví* – prorok předává aktuální Bohem dané zjevení o tom, co dělat v konkrétní situaci
 - c) *rozlišování duchů* – schopnost rozlišení mezi pravými a falešnými proroky, výkladu nebo zhodnocení prorockých výpovědí
 - d) *vyučování* – výklad křesťanského učení
 - e) *glosolálie* (viz později)
- 2) **Dary pro praktickou službu**
 - a) *Dary moci* – uzdravování, konání zázraků
 - b) *Dary soucítění* – služba potřebným, almužny, milosrdenství, diakonství
 - c) *Dary správy* – autorita a schopnost řízení církve i místních sborů, vůdcovství

Glosolálie (z řeckého *glóssa* – jazyk, *lalila* – řeč, termín pochází až z 19. stol.) je extatický jev, objevující se zejména během modlitebních shromáždění. Opravdová glosolálie je nesrozumitelná řeč, spočívající v jednoduchém nekoherentním vyslovování nebo ve vytváření neologismů. *Xenoglosie* je mluvení ve srozumitelných jazycích, které se ale mluvčí nikdy neučil, případně se s nimi dokonce nikdy nesetkal.

Tzv. zářivá charismata (jako např. uzdravování) přitahují ke skupinám pozornost, jsou zdrojem mnoha kontroverzí a kritiky. Někdo za nimi vidí zážitek Boží přítomnosti, někdo jen důmyslný nástroj psychické manipulace.

⁴ Jiří Valenta, *Letniční a charismatická hnutí (tradice, historie, rozšíření ve světě a v České republice)*, Brno: 1999 (diplomová práce – nepublikováno), str. 8-13.

Hlavní znaky letničních a charismatických hnutí

V pentekostálním hnutí je důraz kladen na osobní, individuální zbožnost a emocionalitu (na rozdíl od katolicismu, upřednostňujícího liturgii, a protestantismu, kde v popředí zájmu stojí intelektualita, racionalita, doktrína). Zde je spiritualita většinou zaměřena na zbožné zvyky obyčejných věřících. Významnou roli hraje kázání. Hnutí nemá žádnou základní teologickou literaturu, pouze traktáty a jednoduché studie určené k evangelizaci. V letniční bohoslužbě dominuje spontánnost, obřad má jen velice zhruba danou strukturu, která může být kdykoli narušena. Bible je neomylná, Bohem inspirovaná a letniční si zakládají na její doslovné interpretaci.

Modlitby probíhají kolektivně. Charismatici věří, že je možné vzít na sebe viny z minulosti, případně viny větší skupiny lidí (národ, lidstvo) a snažit se je odčinit, proto provozují *zástupné modlitby* a vyznání hříchů. Modlí se i za Božské uzdravení. Charismatici a umírnění letniční zdůrazňují důležitost vyléčení duše (= odpuštění hříchů), extrémní proudy věří i v uzdravení fyzické. Praktika *zvedání rukou* symbolizuje zapojení celé osobnosti jedince do probíhající modlitby, odevzdanost a připravenost cokoliv přijmout. *Vkládání rukou* napomáhá přijetí darů Ducha sv., užívá se při uzdravování. Zejména u černošských letničních kdykoli během bohoslužby může věřící „*tančit v Duchu*“. Těmito rytmickými pohyby individuálně prožívá přítomnost Ducha (u charismatiků jsou liturgické tance záměrně vkládané do bohoslužby). Tzv. *pochod kolem Jericha* (podle Jozue 6. kap.) je symbolem odhodlání zúčastněných zapojit se do Božího zápasu s pokleslým světem. Začne tak, že se někdo zvedne a další se k němu přidávají, až všichni pochodují kolem stěn modlitebny a zpívají třeba i několik hodin.

Pentekostální se zaměřují na „jiný“ svět a snaží se od tohoto zkaženého, materiálního světa a jeho institucí distancovat. Nedůvěřují mu, a proto si uchovávají konzervativní přístup

k oblékání, kosmetice, politice apod. Půst je prostředkem osobního duchovního růstu a vstupu do kontaktu s Boží mocí.

Především americkým fenoménem jsou tzv. *táborová shromáždění*. Jde o velká evangelizační shromáždění v přírodě, kde se sejde na několik tisíc věřících a trvají i pár měsíců. Ve vysoce emotivní atmosféře, která na shromážděních panuje, často někdo „*upadne pod mocí*“, tzn. „*je zasažen Duchem sv.*“ Dotyčný je pak několik minut či hodin neschopen pohybu, občas má i křeče. Výrazem „*radosti v Pánu*“ je *svatý smích*, kdy se věřící obvykle během modlitby u oltáře začne nekontrolovatelně svíjet smíchy.

Objevují se zde i *prvky magie a pověry*, např. modlitba za posvěcení látek a oděvu, manipulace s hady a pití jedu (jen ojediněle, tragická úmrtí se vysvětlují nedostatečnou vírou), exorcismus apod.

Historické kořeny letničních a charismatických hnutí⁵

Za jejich přímého předchůdce bývá považován zakladatel metodismu **John Wesley** (1703-1791), který se v Anglii zasloužil o vyvolání obrodného hnutí v anglikánské církvi. V té době se podobné snahy objevovaly v celé Evropě. Pokoušeli se dynamizovat strnulý protestantismus, kladli důraz na osobní zbožnost a studium Bible, pořádali modlitební společenství apod. (souhrnně je tento fenomén označován jako pietismus). Později došlo k oddělení metodistů od církve, a to nejdříve v Americe, kde byla roku 1784 založena Metodistická episkopální církev.

Wesley odmítal učení o nenapravitelné hříšnosti člověka, které může jedince demotivovat v boji s hříchem. Stanovil dvě fáze: 1) Při konverzi či ospravedlnění jsou běžné hříchy ospravedlněny, člověk se stává křesťanem, ale stále ještě na něm lpí dědičný hřích. 2) Ve fázi křesťanské dokonalosti či posvěcení se tzv. druhým požehnáním smývá dědičný hřích. Tato

⁵ Jiří Valenta, *Letniční a charismatická hnutí (tradice, historie, rozšíření ve světě a v České republice)*, Brno: 1999 (diplomová práce – nepublikováno), str. 31.

část je později spojována se křtem v Duchu sv. J. Wesley kladl důraz na subjektivní stránku přijetí spásy, na řešení sociálních problémů a misijní působení.

Methodismus se šíří dál. Objevují se první táborová shromáždění, zasažení Duchem, glosolálie atd. Později se z důvodu různých společenských pozic a názorů (př. protirasistické myšlenky) začínají oddělovat jednotlivé skupiny.

Posledním velkým probuzeneckým hnutím před občanskou válkou v USA bylo **Hnutí svátosti**, které svého vrcholu dosáhlo roku 1858 v tzv. roce zázraků. Během bojů a těsně po jejich skončení nastal útlum. Roku 1867 se pod patronací metodistické církve ve Vineland (New Jersey) uskutečnilo tzv. *camp meetings* (táborové shromáždění), kde byl realizován křest v Duch sv. a kde se poprvé objevila myšlenka Letnic jako sjednocující události. Vznikl organizační výbor s 21 členy, který měl zajišťovat další podobná shromáždění, kterých se v letech 1867-83 uskutečnilo nejméně 52. Díky misijní a publikační činnosti získalo hnutí ohlas i mimo USA. Kvůli sociálním a věroučným konfliktům s metodistickou církví se Hnutí svátosti osamostatňuje. Koncem 19.stol. je stále větší důraz kladen na letniční aspekty.

Historie letničního hnutí⁶

Roku 1904 došlo k tzv. *velkému probuzení ve Walesu*, kde se na vedení bohoslužeb rovnocenně podíleli jak laičtí (např. Evan Roberts – pův. horník), tak profesionální kazatelé. Odehrávali se zde mnohahodinové zpěvy a hromadné modlitby. Zdůrazňovali „křest v Duchu sv.“, „vedení Duchem“ a spontánní projevy zúčastněných. Toto setkání už mělo charakter pozdějších velkých letničních probuzení a údajně se zde do konce prosince 1904 obrátilo 70 000 lidí.

Praxi mluvení v jazycích jako klíčové události potvrzující křest v Duchu sv. zavedl **Charles Fox Parham** (1873-1929). Ten roku 1900 založil v Topece (Kansas) Bethel Bible

⁶ Tamtéž, str. 31-50.

School, která sice neměla dlouhého trvání, ale přesto bývá považována za počátek letničního hnutí vůbec. Studenti školy mluvili řadou cizích jazyků, i když se s nimi jakožto rodilí Američané nikdy nesetkali nebo se jim neučili (např. norský, německy, švédsky, česky, čínsky, japonsky, maďarsky, rusky, italsky, španělsky).

Masové rozšíření hnutí nastalo až díky **misii na Azuza Street** v Los Angeles roku 1906. Hlavní postavou byl černošský kazatel **William Joseph Seymour** (1870-1922). Ten v roce 1905 v biblické škole v Houstonu (Texas) poslouchal Parhamovy přednášky, i když s jeho svolením pouze s předsíně, jelikož tehdy ještě rasové zákony nedovolovaly, aby jednu školu navštěvovali bílí společně s černými. Později si Seymour v L.A. na Azuza Street pronajal opuštěnou modlitebnu. Na jeho shromáždění přicházelo nezvyklé množství lidí a odcházeli mocně zasažení Duchem sv. a noví a noví věřící stále přibývali. Původní shromáždění tak trvalo více než 3,5 roku a připomínalo atmosféru bývalých camp meetings. Rasová diskriminace zde neměla místo. Účastnili se nejen prostí věřící, ale i kazatelé z různých církví z celého světa, tím pádem se prvky letničního hnutí dále šířily za hranice USA (např. Norsko, Velká Británie, Německo, Švédsko, Itálie, Brazílie, Argentina, Chile, Nigérie, Korea atd.).

Kvůli vnitřním sporům docházelo ke štěpení letničního hnutí. Např. se oddělilo hnutí vedené **Frankem J. Ewartem** (1876-1947), který hlásal, že jedinou opravdovou božskou osobou je Ježíš Kristus, Otec i Duch sv. vyjadřují pouze různé aspekty jeho osobnosti a překřtíval pouze v jeho jménu. Tím v podstatě útočil na křesťanské učení obecně.

Letniční hnutí bylo důležité pro rozvoj demokracie a občanské společnosti v USA. Inspirovalo řadu sociálně reformních hnutí. Je interrasovým fenoménem, jakákoli diskriminace kvůli barvě pleti v něm neexistuje. Hojně oslovuje nižší vrstvy společnosti. Působí v něm kazatelé i z řad laiků – důležité není vzdělání, ale charisma osobnosti. Pentekostální hnutí bojuje za práva žen, i ženy mohou kázat (např. Aimee Semple McPhersonová).

Historie charismatického hnutí⁷

Charismatické hnutí bývá považováno za pokračování letničního v tradičních protestantských církvích a v katolické církvi, které je dříve spíše odmítaly. Roku 1943 byly některé letniční denominace přijaty do National Association of Evangelicals, což umožnilo hlubší vzájemné poznání a překonání oboustranných předsudků. V roce 1948 vzniklo hnutí Latter rain, které ovlivnilo poválečný rozvoj velkých uzdravovacích shromáždění a začínající charismatické hnutí na přelomu 50. a 60.let.

Vlastním zakladatelem bývá označován **David du Plessis** (1905-1987). Narodil se v Africe jako syn francouzských hugenotů, ale konvertoval k letniční víře. Stal se hlavním představitelem dialogu mezi pentekostálními a Římskokatolickou církví. Byl předním řečníkem na řadě letničně-charismatických setkání po celém světě. Roku 1983 získal za svůj přínos k rozvoji Katolického charismatického hnutí zlatou medali „Good merit“ od papeže Jana Pavla II. za „vynikající službu celému křesťanství“.

Charismatické projevy, které se existovaly v letničním hnutí, se sem tam objevovaly i v tradičních denominacích, ale nebyly veřejně uznávané a tolerované. Věřící o své zkušenosti buď mlčeli, nebo svou církev opustili. Až roku 1956 pastor **R.Winkler** ve Wheatonu (Illinois) prosazoval letniční praxi a glosolálii i během bohoslužby, a přesto nebyl ze sboru vyloučen. To bylo podnětem i pro další.

Centrem rozvíjejícího se charismatického hnutí se stala farnost sv.Lukáše v Seattlu pod vedením pastora **Dennise Bennetta**. Jeho bohoslužby navštěvovali věřící i z katolické, metodistické, presbyteriánské, baptistické a luterské církve. Církev zasažená tímto novým fenoménem se musely se situací vypořádat. Jejich teologové se konečně pustili do systematických studií a zkoumání křtu v Duch sv. a darů Ducha sv.

⁷ Tamtéž, str. 65-70.

Charismatici bývají také nazýváni jako noví letniční (neopentekostální). Při přijetí daru jazyků projevují méně emocí a vše prožívají spíše v soukromí než veřejně. Proti nim se projevilo jen málo nesouhlasu. Většinou se objevuje názor, že toto hnutí může pomoci zastavit úpadek tradičních církví.

Stručný přehled nejznámějších letničních skupin

APOŠTOLSKÁ CÍRKEV (AC)⁸

Evangelikální církev, součást letničního hnutí. V celé ČR má 30 sborů sdružujících kolem 2000 členů. Úzce spolupracuje s Apoštolskou církví na Slovensku (ACS) a dalšími sesterskými církvemi v okolních zemích. Je členem volného nadnárodního sdružení letničních církví a společenství známého jako Boží shromáždění (Assemblies of God). Je též členem Ekumenické rady církví a Diakonie v ČR.

APOŠTOLSKÁ VÍTĚZNÁ SVATÁ CÍRKEV BOŽÍ (Apostolic Overcoming Holy Church of God)⁹

Křesťanská sekta náležející k letničnímu hnutí. Založil ji William T. Philips (1893-1973), jehož nástupcem se stal Jasper Roby. Působí především v USA. V současnosti má asi 15 000 členů, z nichž převážnou část tvoří černoši. Vydává časopis The People's Mouthpiece. Jejím sídlem je Birmingham v Alabamě, kde působí i její teologický seminář.

ARGENTINSKÝ NÁRODNÍ SVAZ BOŽÍCH SHROMÁŽDĚNÍ¹⁰

Jedna z největších argentinských národních církví náležející k letničnímu hnutí. V současnosti má kolem 15 000 členů.

⁸ Sestavil F.R. Hrabal, *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společenství*, Bratislava: CAD PRESS 1998, str. 25.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, str. 27.

BOŽÍ SHROMÁŽDĚNÍ (Assemblies of God)¹¹

Mezinárodní křesťanské sdružení církví a společností náležejících k letničnímu hnutí. Vzniklo v roce 1913, v současnosti má přes 18 miliónů členů ve 120 zemích světa. Působí především v USA, kde má kolem 2 miliónů členů, a v Brazílii (1 mil.). V USA vlastní 16 škol a vzdělávacích institucí (např. Evangel College a Central Bible College ve Springfieldu, Trinity Bible Institute v Ellendale, Western Bible Institute ve Phoenixu atd.). Vydává časopisy Assemblies of God Heritage a Pentecostal Evangel.

CÍRKEV BOHA V KRISTU (Church of God in Christ)¹²

Největší americká křesťanská sekta náležející k letničnímu hnutí. V roce 1894 ji založil Charles Harrison Mason (1866-1961) v Jacksonville (Mississippi). Vyznačuje se zásadním pacifismem (kvůli podmítání vojenské služby byl Mason v roce 1918 vězněn). V současnosti má téměř 3 milióny členů v USA (převážnou část tvoří černoši) a statisíce dalších ve 45 zemích světa. Její ústředí sídlí v Memphisu (Tennessee). Vydává časopis Whole Truth.

CÍRKEV BOŽÍ (Church of God)¹³

První americká křesťanská evangelikální církev patřící k letničnímu hnutí. Založil ji v roce 1886 R.G. Spurling pod názvem Christian Union (Křesťanská jednota). Byla známá také jako Církev duchovní dokonalosti nebo Církev svatosti. Od roku 1903, kdy v jejím čele stanul Ambrose J. Tomlinson (1865-1943), působí pod nynějším jménem. Má kolem 500 000 členů. Jejím sídlem je Cleveland (Tennessee). Jejimi vzdělávacími institucemi jsou Lee College (Cleveland), Northwest Bible and Music Academy (S. Dakota) a West Coast Bible School (Pasadena). Vydává časopis Lighted Pathway.

Nebo také:

¹¹ Tamtéž, str. 46.

¹² Tamtéž, str. 63.

¹³ Tamtéž.

Další americká křesťanská církev náležející k letničnímu hnutí. Její oficiální název zní Church of God – World Headquarters. Založil ji Ambrose J. Tomlinson. Má zhruba 80 000 členů. Sídli v Huntsville v Alabamě. Její pobočky působí i mimo USA, na ostrovech západní Indie (Barbados, Haiti, Jamajka, Panenské ostrovy), v západní Africe, na Filipínách, v Egyptě a v Británii. Vydává časopis The Church of God.

CÍRKEV JEŽÍŠOVA LIDU (Jesus People Church)¹⁴

Americká křesťanská sekta náležející k pentekostální tradici, kterou založili v 70. letech 20. stol. Roger Vann a Dennis Worre v Minnesotě. Kromě USA a Kanady je církev činná i v oblasti Karibiku, v jihovýchodní Asii a jižní Africe. Její ústředí sídlí v St. Paul v Minnesotě, v Minneapolis se nachází její vzdělávací instituce Jesus People Institute. Vydává časopis Come to Life.

KŘESŤANSKÁ SPOLEČNOST SLOVO ŽIVOTA (Slovo života, Voda života)¹⁵

Radikální odnož letničního hnutí. Hlásí se k tzv. hnutí víry, teologicky staví na evangelikalismu – věří v neomylnost Bible jakožto inspirovaného Božího slova a v potřebu obrácení a přijetí Ježíše Krista jako osobního Pána a Spasitele. Charismatické projevy, jako je glosolálie, uzdravování modlitbou a exorcismus, považuje za nedílnou součást praxe novozákonní církve. Na vymítání démonů klade větší důraz než ostatní letniční. Hlavním sídlem hnutí je Uppsala ve Švédsku. Odtud přišlo toto hnutí i do ČR, kde tyto sbory oficiálně působí od roku 1990. Na Slovensku existuje pod názvem Slovo života International od roku 1995.

PADESÁTNÍCI¹⁶

Ruská sekta letničních křesťanů. Odnož evangelikálního hnutí, jež vzniklo kolem roku 1905 v USA a do Ruska proniklo v roce 1913 přes Finsko. Název odráží mýtus, že padesátého dne po Velikonocích sestoupil na apoštoly Duch svatý. V rituálu sekty se vyskytují výrazné

¹⁴ Tamtéž, str. 66.

¹⁵ Tamtéž, str. 209.

¹⁶ Tamtéž, str. 292.

prvky náboženské extáze a charismatické projevy. Sekta se dále dělí na několik menších skupin, z nichž nejvýznamnější jsou muraškovci, smorodinovci a voronovci. Její náboženské obce působí v současnosti především v jižním Rusku, na Ukrajině a v Bělorusku. Padesátníci – sobotníci ve svém učení spojují aspekty letničního hnutí a adventismu.

PERFEKCIONISTÉ¹⁷

Křesťanské náboženské hnutí, které je velmi blízké letničnímu hnutí. Jeho stoupenci věří v možnost dosáhnout stavu osobní svatosti a očekávají druhý příchod Ježíše Krista. Na rozdíl od letničních ale neuznávají glosolálii. Nejvýznamnější odnoží hnutí je Nazaretská církev.

SVATÁ CÍRKEV HORY SINAJ (Mount Sinai Holy Church)¹⁸

Americká křesťanská sekta, odnož letničního hnutí. V roce 1924 ji založila Ida Robinsonová (1891-1946), bývalá duchovní Svaté církve hory olivetské. Liturgie a praxe je pentekostální, nejdůležitějším prvkem je křest Duchem svatým a praktikování duchovního léčitelství. Součástí doktríny je přísný morální kodex upravující chování členů sekty, včetně životosprávy, hygieny, sexuálního života a odívání. Nástupkyní zakladatelky se stala Elmira Jeffriesová (1890-1966) a po ní Mary Jacksonová.

Seznam použité literatury:

Nicole Lemaîtreová, Marie-Thérèse Quinsonová, Véronique Sotová, *Slovník křesťanské kultury*, Praha: Garamond 2002.

Piero Petrosillo, *Křesťanství od A do Z*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1998.

Jiří Valenta, *Letniční a charismatická hnutí (tradice, historie, rozšíření ve světě a v České republice)*, Brno: 1999 (diplomová práce – nepublikováno).

Sestavil F.R. Hrabal, *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*, Bratislava: CAD PRESS 1998.

¹⁷ Tamtéž, str. 296.

¹⁸ Tamtéž, str. 381.